

**ПОВРЗУВАЊЕ НА РАЗЛИЧНИ АКТЕРИ ВО БОРБА ПРОТИВ
ГОВОРОТ НА ОМРАЗА**

Проф. д-р Енес Османчевиќ

јануари, 2019 година

Поврзување на различни актери во борба против говорот на омраза

Вовед

Говорот на омраза е комплексен комуникациски и општествен феномен. Поради тоа, не постои општоприфатена дефиниција, туку низа на дефиниции кои насочуваат кон различни аспекти на говорот на омраза. Наједноставна и најопшта е дефиницијата на Семјуел Вокер, според која говор на омраза е говорот кој го “опфаќа секој облик на изразување кој се смета за навредлив за која било расна, религиозна, етничка или национална група.” (Вокер, 1994, стр 8.). Останатите дефиниции нагласуваат користење на говор за напад, погрдно, навредливо, застрашувачко и вознемирувачко изразување кое според Сандра Коливер “поттикнува на насилство, омраза и дискриминација” (Коливер, 1992). Некои од дефинициите разликуваат расистички говор, пропагираат омраза, говор кој понижува или “го става поединецот или групата во нагласено негативно светло поради нивниот идентитет”.

Препораката на Комитетот на министри на Советот на Европа бр. R (97) 20 за говор на омраза, која е усвоена на 30 октомври 1997 година, потсетува на Виенската декларација од 1993 и Прашката декларација за медиумите во демократското општество од 1994 година, и ги осудува сите облици на изразување кои шират расна омраза, ксенофобија, антисемитизам и сите облици на нетолеранција. Во Анексот на оваа Препорака, “изразот ‘говор на омраза’ ги подразбира сите облици на изразување кои шират, поттикнуваат или оправдуваат расна омраза, ксенофобија, антисемитизам или други облици на омраза кои се засновани на нетолеранција, вклучително и нетолеранција изразена во форма на агресивен национализам, етноцентризам, дискриминација и непријателство кон малцинствата, мигрантите и луѓето со имигрантско потекло”.¹

Говорот на омраза може да се дефинира како изразување кое содржи пораки на омраза или нетрпеливост кон некоја расна, национална, етничка или верска група или нејзини припадници. Во поново време, говорот на омраза опфаќа и говор кој е насочен кон создавање омраза и нетрпеливост кон полот и сексуалната ориентација, а се’ почесто овој поим опфаќа и нетрпеливост кон различно политичко или друго размислување, како и од национално и општествено потекло.

Бројните дефиниции, законската регулираност и судската пракса ја лоцираат насоченоста на говорот на омраза кон: раса, сексуална ориентација, религиозна припадност, негација на

---

¹ Види повеќе во: Зборник на правни инструменти на Советот на Европа во врска со медиумите, Препорака бр. R (97) 20 Комитет на министрите на државите - членки за „Говорот на омраза“:

http://www.coe.org.rs/REPOSITORY/137_zbornik_pravnih_instrumentata_saveta_evrope_u_vezi_sa_medijima_1.pdf

злосторството, афирмација на тоталитарните доктрини, политичка различност и национализам. Но, говорот на омраза, во најширока смисла, може да биде и гест, графит, парола, симбол, обележје, карикатура, илустрација, манифестација, песна, поздрав, повик...

Говорот на омраза во државите на поранешна Југославија

Говорот на омраза во медиумите во државите на поранешна Југославија е константен во последните дваесет години. Секако, низ годините варираше во различни облици и со различен интензитет од медиум до медиум, од распадот на поранешната заедничка држава, преку величење на големи националистички проекти, подготовка за војна, во текот на војната, но и после завршувањето на војната преку национална, верска, расна нетрпеливост, нетрпеливост кон сексуалната ориентација, омраза кон малцинствата и хушкање насочено кон поединци и групи.²

Катастрофалните последици од говорот на омраза во медиумите во поранешна Југославија во текот на војните во деведесеттите години од дваесеттиот век прецизно ги детектира универзитетската професорка и активистка на движењето за слобода на изразување и човекови права Светлана Слапшак: „Моето размислување може да е многу изолирано, но се’ уште сум убедена дека војната во Југославија е војна на зборови, војна на пропаганда, војна на стереотипи, во која, за жал, се убиваат живи луѓе. Зборовите ги измислиле и изговориле интелектуалци, а потоа “рециклирани“ во политичкиот јавен дискурс“. (Слапшак, 1994).

Џон С. Мерил, анализирајќи ја улогата на медиумите во војните на подрачјето на поранешна Југославија, дошол до истото сознание, иако неговиот заклучок е поблаго формулиран: „Мнозинството новинари ја поставиле патриотската лојалност кон својата земја над урамнотеженото презентирање на вестите“. (Мерил, 1995, стр. 169.).

Претходно споменатото е во согласност со генералната оценка за делувањето и ефектот на медиумите во војните во поранешна Југославија на специјалниот репортер на Комисијата на ОН за човекови права Тадеус Мазовјецки: „Медиумите (средствата за јавно информирање) во поранешна Југославија се едно од најзначајните средства во пропагирањето на воениот конфликт во тој регион.“ (Мазовјецки, 2007, стр. 403). „Српските медиумите имаат негативна улога во војните во Босна и Херцеговина и Хрватска. Тие предизвикуваат националистичка омраза. Меѓу темите кои доминираат на овие медиумски канали се наоѓа оправдување за воените операции во соседните држави, како и теорија за „меѓународна завера“ против Србите“. (Мазовјецки, 2007, стр.427).

---

² Погледнете повеќе во:

Томсон Марк, Ковање на војната, медиуми во Србија, Хрватска и Босна и Херцеговина, ХХО, Загреб, 1995.

Merrill C. John, Global Journalism, Survey of International Communication, Longman Publishers, New York, 1995.

Светлана Слапшак и група автори, Војната почна на Максимиер, Мидија центар, Белград, 1997.

Група автори, Разговор за говорот на омраза, Центар за истражување на транзицијата и цивилното општество, ХХО, Загреб, 2001.

Законската регулатива за говорот на омраза во државите на поранешна Југославија и ЕУ

Сите држави во Европската Унија и околината, освен Ирска, го регулираат говорот на омраза преку своите кривични закони кои детално ја образложуваат дефиницијата за говор на омраза, процедурите и санкциите. Некои држави, освен Кривичниот закон, усвоиле уште неколку законски акти кои се однесуваат на прашањата поврзани со говорот на омраза.

Од декември 2009 година, Хрватска во својот Закон за електронски медиуми ја инкорпорира Директивата на ЕУ за аудиовизуелни медиумски услуги, според која земјите - членки се обврзуваат да осигураат дека аудиовизуелните медиумски услуги под нивна надлежност не содржат поттикнување на омраза заснована на раса, пол, вера или националност.³ Во Србија, говорот на омраза е регулиран и преку член во Законот за јавно информирање, според кој се дефинира говорот на омраза и условите под кои не може да се покрене тужба за говор на омраза.⁴ Црна Гора, преку Законот за забрана на дискриминацијата, експлицитно го вовела говорот на омраза како посебен облик на дискриминација, кој според Законот се казнува со парична казна во износ од 500 до 20.000 евра.⁵

Австрискиот Закон за забрана на националниот социјализам ја забранува секоја активност поврзана со нацистичката партија, што не е за изненадување со оглед на случувањата во текот на Втората светска војна. Исто така, овој Закон ја смета за кривично дело секоја негација, омаловажување, одобрување или обид да се оправда нацистичкиот геноцид или други нацистички злосторства против човештвото.⁶ Овој Закон е добар пример кој во сличен облик би можел да се искористи и во Босна и Херцеговина и државите од регионот.

Во Белгија постојат неколку закони за борба против дискриминацијата по сите основи, расизам, сексизам и ксенофобија.⁷

Законот за слобода на медиумите во Франција го опфаќа и говорот на омраза во неколку негови члена, меѓу кои и забрана за негирање или тривијализација на злосторствата против човештвото, како и клеветата на други врз основа на нивното потекло, националност, раса, пол, сексуална ориентација, родов идентитет или попреченост.⁸

Германија, во 2017 година, го усвои Законот за извршување на мрежи ("*Netzwerkdurchsetzungsgesetz*"), чија цел е брзо да го отстрани говорот на омраза и да го намали

³ Агенција за електронски медиуми, Правна рамка и контекст на регулацијата, Загреб, 2016

⁴ <http://www.yucom.org.rs/rest.php?tip=vestgalerija&idSek=24&idSubSek=70&id=1&status=drugi>

⁵ <http://espona.me/index.php/kolumna/3843-fatima-mededovic-begovic-mobing-i-govor-mrznje>

⁶ European Union Agency for Fundamental Rights, Hate crime recording and data collection practice across the EU, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018

⁷ European Union Agency for Fundamental Rights, Hate crime recording and data collection practice across the EU, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018

⁸ European Union Agency for Fundamental Rights, Hate crime recording and data collection practice across the EU, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018

говорот на омраза на социјалните мрежи.⁹ Сепак, се смета дека овој Закон, меѓу другото, придонесе и кон цензура на слободата на говорот, како што е сатирата, и дека неговите одредби се нејасни и многу опширни.

Во Ирска, во Законот за забрана на поттикнување на дело на омраза, предвидени се парични казни за сите дела (напишани, изречени или прикажани) кои поттикнуваат на омраза кон лица поради нивната раса, боја на кожа, националност, вера, етничка или национална припадност или сексуална ориентација.¹⁰

Во Италија многу закони се однесуваат на говорот на омраза. Така, консолидираниот закон забранува аудиовизуелна програма која поттикнува нетолерантно однесување врз основа на различности во однос на раса, пол, вера или националност. Законот бр. 654 (т.н. „закон Манчино“) се однесува на казни за расна, етничка и верска дискриминација, а Законот бр. 85 се однесува на злосторствата поврзани со мислата. Италијанскиот Закон за спречување и сузбивање на геноцид предвидува затворска казна во траење од три до 12 години за оние кои јавно поттикнуваат или поддржуваат дела поврзани со геноцид.¹¹

Законот за еднакво постапување во Полска, меѓу другото, се осврнува на вознемирувањето, па жртвите на говорот на омраза може да го користат во тужбите и да бараат заштита, но тој е еден од најмалку делотворните и слабо проверени закони во оваа држава.¹²

Во Велика Британија актуелен е Законот за јавен ред, според кој за кривично дела се сметаат сите пишани и изговорени зборови и однесување чија цел е ширење расна омраза, врз основа на боја на кожа, раса, националност, како и етничка или национална припадност.¹³

Вид на законска регулатива	Држава
Кривичен закон	Сите држави членки на ЕУ и државите од околината (Хрватска, Србија, Црна Гора и Македонија)
Закон за слобода на медиумите и информирање	Хрватска, Србија, Црна Гора, Франција
Закон за еднаквост и недискриминација	Австрија, Белгија, Италија, Полска
Закон за забрана на говорот на омраза	Германија, Ирска

⁹ Article 19, Germany: Responding to ‘hate speech’, London: Free Word Centre, 2018

¹⁰ European Union Agency for Fundamental Rights, Hate crime recording and data collection practice across the EU, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018

¹¹ Article 19, Italy: Responding to ‘hate speech’, London: Free Word Centre, 2018

¹² Article 19, Poland: Responding to ‘hate speech’, London: Free Word Centre, 2018

¹³ Article 19, United Kingdom (England and Wales): Responding to ‘hate speech’, London: Free Word Centre, 2018

Табела 1. Класификација на слични законски решенија по земји

Борба против говорот на омраза во државите на ЕУ

За државите - членки на Европската Унија честопати се истакнува дека имаат најдобра легислатива, но и примена на своите закони во праксата. Сепак, и овие држави се соочуваат со многу проблеми во текот на спроведувањето на законските решенија. Еден од нив е говорот на омраза, кој е се' поголем проблем во современото општество. Борбата против говорот на омраза трае веќе десетици години во државите во светот, без разлика на нивното државно уредување и економска стабилност.

Австрија низ дискурсот на говорот на омраза

Во последните неколку години, прашањето на говорот на омраза стана исклучително важно во Австрија, особено во услови на мигрантската криза, која во голема мера ја зафати и оваа држава. Иако низ историјата Австрија била пример на држава која прифатила и интегрирала голем број на мигранти и бегалци во општеството тоа во последно време значително се промени. Најчесто, оваа категорија преку медиумите сега се означува како закана за нивниот економски и социјален систем.

Овој дискурс беше посебно истакнат во текот на националните избори во 2017 година, кога Партијата за слободата на Австрија, десноориентирана национална конзервативна партија, која отворено пропагираше непријателски однос кон мигрантите, бегалците и другите етнички, верски и религиозни малцинства, освои 26% гласови и стана дел од државната Влада.¹⁴ Австрија цврсто се залага за правото на слобода на говорот, но предрасудите, посебно кон странците, стануваат се' поддоминантни во општеството. Австрискиот Кривичен Закон ги забранува говорот на омраза и другите дела извршени од расистички, ксенофобични или други мотиви кон една група или нејзините членови. Австријците, исто така, се обидуваат да се справат со говорот на омраза на социјалните мрежи и предлагаат создавање на посебна институција само за оваа намена.

Според Извештајот за заштита на Уставот од 2016 година на Министерството за внатрешни работи на Австрија, во времето на мониторинг од 2006 до 2016 година, евидентно е зголемувањето на политичките мотивираните злосторства од година в година (расистички, антисемитски, исламистички и десничарски екстемистични злосторства). И покрај законите кои ја регулираат оваа област, Австрија продолжува да се бори против говорот на омраза и во медиумите и во поединечни случаи.¹⁵

¹⁴ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/oct/16/the-guardian-view-on-the-austrian-elections-an-old-threat-in-a-new-guise>

¹⁵ European Union Agency for Fundamental Rights, Hate crime recording and data collection practice across the EU, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018

Германска “мрежа”

Слично како во Австрија, и во Германија во последните неколку години, под напливот на мигрантската криза, посебен фокус има на прашањата поврзани со говорот на омраза. Иако, благодарение на германската канцеларка Ангела Меркел, првично имаше иницијално гостопримство за мигрантите и барателите на азил, популистичката реторика во однос на оваа категорија во општество беше зајакната во спротивна насока, почнувајќи од 2015 година. Така, многу политичари отворено демонстрираа антимигрантски ставови во јавните политички дебати, обидувајќи се да се здобијат со политички поени, така што германските медиуми изобилуваа со омраза и презир, не само кон мигрантите, туку и кон речиси сите други малцинства во Германија. Поради новонастанатата состојба, “традиционалните” медиуми беа принудени да ги отстрануваат коментарите на нивните онлајн платформи.¹⁶

Германското законодавство има голем број на алатки за борба против “говор на омраза”, меѓу кои и нивниот Кривичен законик кој ги казнува сите кривични дела поттикнати од омраза со предзнак кон национална, расна, етничка или верска група и поединци. Покрај тоа, во 2017 година, Германците го усвоија „Законот за платформи и мрежи“ (Netzwerkdurchsetzungsgesetz, познат како NetzDG), со кој големите компании за социјални медиуми ги назначуваат како индиректно одговорни за содржината на нивните платформи, при што преку остри административни казни го поттикнуваат отстранувањето и блокирањето на одредена содржина во рок од 24 часа од овој тип на медиуми. Содржината вклучува различни форми на “говор на омраза”. Сепак, овој Закон честопати се смета за нов облик на цензура.¹⁷

Според истражувањето на Европската агенција за фундаментални права, во Германија, злосторствата од говор на омраза од 2015 година постепено се зголемуваат (злосторства од расизам и ксенофобија, антирелигиски и антисемитски злосторства, злосторства против лица со друга сексуална ориентација и злосторства против азилантско сместување).¹⁸

(Не) слобода на говорот во Франција

Франција, како земја-членка на Европската унија, ги има регулирано своите закони за говор на омраза. Францускиот Кривичен законик утврдува отежнувачки околности кои можат да доведат до зголемена казна за кривични дела мотивирани од расни, етнички, националистички или религиозни предрасуди. Овие зголемени казни се применуваат кога прекршокот е придружен со

---

¹⁶ Article 19, Germany: Responding to ‘hate speech’, London: Free Word Centre, 2018

¹⁷ Ibid

¹⁸ European Union Agency for Fundamental Rights, Hate crime recording and data collection practice across the EU, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018

пишани или изговорени зборови, слики, предмети или дејства и постапки кои ја оштетуваат честа или угледот на жртвата или група на лица.¹⁹

Според податоците од француското Министерство за внатрешни работи и нивниот годишен извештај за борбата против расизмот во сите форми, во периодот од 2007 до 2017 година, бројот на прекршоци со расистички, антисемитски или антиисламски карактер е зголемен. Така, на пример, бројот на прекршоци со антимуслимански карактер во 2007, 2008 и 2009 година беше нула, а во 2013 година овој број се зголеми на 226.²⁰

Каде завршува слободата на говорот и каде започнува говорот на омраза во Британија?

Велика Британија, исто така, има долга традиција во борбата против говорот на омраза. Сепак, во изминатите неколку години овој проблем има поголемо значење и за Обединетото Кралство. Говорот на омраза против мигрантите и бегалците стана главно оружје во кампањата за Брегзит, пред референдумот за продолжување на членството во ЕУ во 2016 година, а овој тренд продолжи и потоа. Кампањата за парламентарните избори во 2017 година беа проследени со политички дебати кои содржеа говор на омраза. Особено отежнувачка околност за муслиманските заедници во Велика Британија беа терористичките напади, поради кои што оваа заедница се соочи со нов бран на дискриминација и говор на омраза кон нив.²¹

Говорот на омраза во Велика Британија е опфатен во Кривичниот законик, во кој се бара од судовите да ја зголемат казната за кое било сторено кривично дело, вклучувајќи омраза насочена кон жртвата врз основа на расна, етничка припадност, етничко потекло и верско убедување. Исто така, Британскиот закон за јавен ред се занимава со говорот на омраза, така што лицето кое користи заканувачки и навредливи зборови или однесување, или прикажува каков било пишан материјал со кој се заканува или навредува, е виновен за тоа ако тој/таа има намера да предизвика расна омраза на овој начин.²²

Според извештајот на Внатрешната канцеларија на Велика Британија во 2016 година и Канцеларијата за криминал и омраза на Англија и Велс од 2016/17, има годишен пораст на бројот на случаи на злосторства од омраза во периодот од 2011 до 2016 година, евидентирани врз основа на расна, религиска, сексуална ориентација, попреченост и трансродова основа.²³

---

¹⁹ <https://theintercept.com/2017/08/29/in-europe-hate-speech-laws-are-often-used-to-suppress-and-punish-left-wing-viewpoints/>, (пристапено 13.01.2019. во 22:00)

²⁰ European Union Agency for Fundamental Rights, Hate crime recording and data collection practice across the EU, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018

²¹ Article 19, United Kingdom (England and Wales): Responding to 'hate speech', London: Free Word Centre, 2018

²² Ibid

²³ European Union Agency for Fundamental Rights, Hate crime recording and data collection practice across the EU, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018

За или против говорот на омраза во Полска

До неодамна, Полска беше земја позната како хомогена и монорелигиска држава со низок процент на малцинства. Во тој период речиси и да немаше регистрирани случаи на говор на омраза. По падот на комунизмот, властите во Полска почнаа поконкретно да се занимаваат со заштитата на човековите права и потиснувањето на говорот на омраза предизвикан од расизам, сексизам и хомофобија. Колку и тоа да беше (не) успешно, во 2015 година се случија многу промени во Полска.²⁴

Имено, политичката партија „Закон и правда“ ги освои парламентарните избори што се одржаа истата година. Со нивната победа, се продолжи со уште посилен цензура на медиумите и контрола на судските институции. Владата со своите активности дури и придонесе за ширење, па и промовирање на говор на омраза и нетолеранција. Ова најдобро се гледа со појавата на мигрантската криза во која е вклучена и Полска. Несоодветните и остри реакции на неколку водечки полски политичари кон она што тие го нарекуваат „европска мигрантска криза“, придонесоа за поголемо присуство и зајакнување на говорот на омраза во јавниот дискурс. Дури и медиумите финансирани од Владата (државни телевизии и радио станици) и приватни медиуми кои се позитивно и некритички наклонети кон Владата ја промовираа антиимигрантската реторика, преку ширење на предрасудите за мигрантите кои што претставуваат закана за националната безбедност и мирот во земјата.²⁵

Фактот дека теренот за такво јавно мислење е веќе подготвен се потврдува со резултатите од студијата спроведена во 2014 година од страна на Центарот за истражување на предрасудите на Универзитетот во Варшава и Фондацијата Стефан Батари, според која изненадувачки висок процент на Полјаци прифаќаат говор на омраза, особено против Евреите, Ромите и ЛГБТ популацијата и не гледаат ништо навредливо во тоа.²⁶ Говорот на омраза во Полска се третира во нивниот Кривичен законик, но и во Законот за еднаков третман усвоен во 2010 година. Сепак, Законот, како таков, не успеа да обезбеди заштита на жртвите на дискриминација по разни основи и поради тоа беше критикуван од страна на европските и меѓународните институции за заштита на човековите права.²⁷

Искуства во борбата против говорот на омраза во Босна и Херцеговина

Говорот на омраза во Босна и Херцеговина е регулиран со Кривичниот законик на Босна и Херцеговина (член 145.a), Кривичниот законик на Федерацијата на Босна и Херцеговина (член

---

²⁴ Article 19, Poland: Responding to ‘hate speech’, London: Free Word Centre, 2018

²⁵ Ibid

²⁶ https://www.researchgate.net/publication/317313024_Hate_speech_in_Poland_-_summary_of_the_national_opinion_poll, (пристапено 13.01.2019. у 22:15)

²⁷ Article 19, Poland: Responding to ‘hate speech’, London: Free Word Centre, 2018

163), Кривичниот законик на Република Српска (член 390) и Кривичниот законик на округот Брчко БиХ (член 160).

Сите овие закони за говор на омраза, во зависност од последиците, пропишуваат затворски казни од пет, осум, па дури и десет години затвор.

Сепак, прецизната и строгата законска рамка во пракса слабо се имплементира. Иако говорот на омраза е присутен во јавната комуникација на дневна основа и главно е изразен преку негирање на геноцид и воени злосторства, омраза кон политички противници и нетолеранција кон лица од различна сексуална ориентација, од војната во 1992 година досега, обработени се само неколку случаи на говор на омраза. Причината за овој факт е дека клучните протагонисти на говорот на омраза се политичари и што судството во Босна и Херцеговина сè уште е непрофесионално и неподготвено да ги проследи и гони случаите на говор на омраза на политичарите и партиските пропагандисти.

Најинтензивна активност во борбата против говорот на омраза беше прикажана во секторот на граѓанското општество, особено во областа на саморегулација на медиумите. Советот за печат на Босна и Херцеговина е невладино тело за саморегулација на печатените медиуми, чија мисија е заштита на граѓаните од непрофесионално известување, заштита на медиумската слобода и заштита на новинарите од политички и други влијанија и притисоци. Советот за печат на Босна и Херцеговина е полноправна членка на Алијансата на независни совети за етика во медиумите на Европа - АИПЦЕ.²⁸

Основата за работа на Советот за печат на Босна и Херцеговина, односно донесувањето на одлуки на Комисијата за жалби врз основа на жалбите на граѓаните, се темели врз Кодексот за медиуми на Босна и Херцеговина, кој произлегува од постоечките европски стандарди на новинарската практика. Во последните десет години, Советот за печат има спроведено низа активности против говорот на омраза:

Со цел да се спречи ширењето на говор на омраза и клевета во анонимните коментари на посетителите на интернет порталите, Советот за печат во Босна и Херцеговина ја започна акцијата "Не сте невидливи". Анонимноста не значи дека лицето не може да се идентификува и да се гони ако се открие ширење на говор на омраза, хушкање, закани и повик на линч.

Акцијата "Не сте невидливи" значеше откривање на IP адреси и MAC-адреси и гонење на лицата кои ја вознемируваат јавноста со нивните коментари и ширење говор на омраза, нанесување на штета на поединци и особено нанесување штета на угледот на професионалните интернет портали.

---

²⁸ Извор: www.aipce.net

Важно е да се напомене дека посетителите на веб - порталите кои објавуваат коментари со говор на омраза подлежат на кривична одговорност, бидејќи тие поттикнуваат нетолеранција и омраза.

Исто така, одговорноста е иста и доколку коментарите содржат заканувачки пораки: Кривичниот законик на БиХ: XV - Глава 15, кривични дела против слободата и правата на човекот и граѓанинот. Кривичен законик на ФБиХ и Кривичен законик на РС: XVII - Глава 17, кривични дела против слободата и правата на човекот и граѓанинот.

Акцијата "Стоп за омраза" беше заснована на активната улога на Советот за печат со мрежата на соработници во печатените и онлајн медиумите за борба против говор на омраза. Мрежата на соработници имаше улога да ја следи содржината на печатените и онлајн медиумите и да предупреди при детектирање на говор на омраза, не само во новинарските текстови, туку и во коментарите на корисниците. Предупредувањето за говор на омраза беше евидентирано преку специјално дизајниран банер кој беше јавен и видлив, со цел да ги охрабри уредувачките одбори на веб - порталите да ги избришат коментарите каде што има говор на омраза.

Коалицијата за борба против говорот на омраза е активна во Босна и Херцеговина, која, покрај Советот за печат, се состои од 11 домашни и странски организации и невладини организации. Активностите на Коалицијата, покрај предупредувањето за опасностите и последиците од говор на омраза, се и вршење на притисок врз сите актери на Владата и невладиниот сектор за активна борба против манифестации на омраза во јавната комуникациска сфера. Исто така, активностите се однесуваат и на промени и подобрувања на законите, гонење на тие кои што прокламираат говор на омраза, вклучување на јавноста во борбата против говорот на омраза, откривање на идентитетот на тие кои што користат говор на омраза.

Активностите на граѓанскиот сектор во Босна и Херцеговина против говорот на омраза се респектабилни, но, за жал, недоволни за елиминирање на говорот на омраза од јавниот дискурс. Потребно е вклучување на судството, полицијата и владините агенции, така што сторителите на говор на омраза ќе бидат кривично гонети во согласност со позитивните закони. Исто така, неопходно е усвојување на нови законски решенија кои ќе овозможат поефикасно санкционирање на сите форми на говор на омраза и нивните инспиратори, промотори и преносители.

Literatura:

- Coliver Sandra ur., *Striking a Balance - Hate Speech, Freedom of Expression and Non-discrimination*, University of Essex, 1992.
- Grupa autora, *Razgovor o govoru mržnje*, Centar za istraživanje tranzicije i civilnog društva, HHO, Zagreb, 2001
- Grupa autora, *Bosna i Hercegovina 2008: Uloga i stanje medija*, Transparency International, Friedrich Ebert Stigtung, Banja Luka, 2008.
- Ivanković Željko, *Rat i njegova medijska slika u Bosni i Hercegovini*, Status br. 3, Dijalog, Mostar, 2004.
- Joksimović Vladan ur., *Zbornik pravnih instrumenata Savjeta Evrope u vezi sa medijima*, Savjet Europe, Kancelarija u Beogradu, Beograd, 2006.
- Lange Yasha ur., *Živjeti zajedno, Priručnik o standardima Vijeća Evrope o doprinosu medija društvenoj koheziji, interkulturalnom dijalogu, razumijevanju, toleranciji i demokratskoj participaciji*, Vijeće Evrope, Strasbourg, 2009.
- Mazowiecki Tadeusz, *Izveštaji 1992-1995.*, Univerzitet u Tuzli i Istraživačko dokumentacioni centar Sarajevo, Tuzla, 2007.
- Merrill C. John, *Global Journalism, Survey of International Communication*, Longman Publishers, New York, 1995.
- Osmančević Enes, *Demokratskost WWW komuniciranja*, Friedrich Ebert Stiftung, Sarajevo, 2009.
- Thompson Mark, *Kovanje rata, Mediji u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini*, HHO, Zagreb 1995.
- Svetlana Slapšak i grupa autora, *Rat je počeo na Maksimiru*, Medija centar, Beograd, 1997.
- Walker, Samuel: *Hate Speech: The History of an American Controversy*, Lincoln: University of Nebraska Press, 1994
- Zurovac Ljiljana, Rudić Borka ur., *Promocija profesionalizma i tolerancije u medijima u BiH*, Ured Vijeća Evrope u Sarajevu, 2013.
- European Union Agency for Fundamental Rights, *Hate crime recording and data collection practice across the EU*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018
- Agencija za elektroničke medije, *Pravni okvir i kontekst regulacije*, Zagreb, 2016